

בר' ל, כ; לשש¹: זבד), נזר-הקדש (ד שמ' לט, ל; לבשש¹: נזר-), לחבר (בד במ' כו, מה; לשש¹: לחבר). אחרים נתקבלו רק בחלק מן ההוצאות – או נדחו על ידי כולן: החמת (מ"ש? בר' כא, טו; לשד, מ"ש?: החמת), תענה (או"ת שמ' כב, כב; לב, שש¹: ד, מ"ש?: תענה), ליצר (ד במ' כו, מט; לבשש¹: ליצר), ויתא או ויתא (מ"ש? דב' לג, כא; ד, מ"ש?: ויתא; אלש, מ"ש?: ויתא).

דגש

גרזים (ד דב' כז, יב); לשש¹: גרזים.

עשרת הדיברות

17. החכמים שדנו בניקוד עשרת הדיברות הזכירו שלושה חילופי פתח-קמץ, התלויים בשתי מערכות הטעמים; בטעם התחתון: על-פני, מתחת, תרצח; בטעם העליון: על-פני, מתחת, תרצח. כן הוא גם בד ובכל ההוצאות המקובלות, ומעולם לא ערער איש על הדבר. אך מסתבר, שכתבי היד אינם מודים באחד מהם; שהרי כך נוסח לבשש¹ בשמ' כ, יב, וכך נוסח לשש¹ בדב' ה, טז: לא תרצח¹; ואילו נוסח ד בשני המקומות: תרצח².

נראה, שכתבי היד קראו כאן קמץ בטפחא. ניקוד כעין זה מצוי במקומות לא מעטים; שהרי הטפחא הוא כאן במקום זקף ראשון שבתחום האתנה; והוא מבדיל בין שני משפטים עצמאיים. בכל כגון זה מצוי קמץ בזקף או בטפחא ואפילו ברביעי. זאת ועוד: כאן השפיעה גם הנטייה להשוות את צליליהם של שני המשפטים הסמוכים; שהרי בלאו הכי הם דומים ברוב צליליהם: לא תרצח לא תנאף; והשוה כעין זה: או-כן יגח או-בת יגח (שמ' כא, לא). גם שם שני משפטים עצמאיים, הדומים ברוב צליליהם; הראשון מסתיים בטפחא (שאין לפניו זקף) – והשני באתנה.

יש להצטער על כך, שתופעה מעניינת זו נשתכחה לחלוטין. הנוסח המקובל שלנו נראה כהתפתחות "הגיונית": העבירו את הניקוד הכפול של 'פני', 'מתחת' גם אל 'תרצח'. מכל מקום אפשר, שיש גם לניקוד ד מקור קדום. שהרי כן היה, כנראה, גם ניקוד ראשון של ש גם בפרשת יתרו וגם בפרשת ואתחנן.

18. ברוב הדוגמות שהובאו כאן (10-17) נסתר הנוסח המקובל רק על ידי נוסח הרוב של לבשש¹. יוצאים מכללם רק שלושת המקומות, שבהם נסתר הנוסח המקובל גם על ידי המסורה (14-16). נמצא, שלא היה גם בכח המסורה לעצור את תהליך ההתפתחות; והנוסח הוא עתה לא רק מנוגד לנוסח הקדום, אלא גם מנוגד להוראת המסורה.

אולם יש גם תופעה הפוכה: המסורה עצמה – מתוך שלא הובנה כהלכה – הביאה לידי שינוי הנוסח הקדום. וראה, לדוגמה, את נוסח ד וי' ז, י: וחרבה (לבשש¹: וחרבה). הניקוד התמוה של ד נדחה על ידי או"ת ומ"ש, ולפיכך לא נתקבל גם בהוצאות הרגילות. אף על פי כן יש עניין לעמוד על מקורו.

ניקוד וחרבה כבר נזכר במ"ק ד וי' ז, י: וחרבה ל' (וכו') והוא חד מן פתחין באתנחת'

1 בל דב' יש רק קו מאונך אחד; והוא משמש אפוא גם כטיפחא וגם כסילוק.

2 בשמות הקדים ד את הקמץ לפתח; כן הטעים שם מרכא במקום טפחא.